Primele manifestări privind interesul scriitorilor români pentru Cervantes

Carmen-Lenuţa SVEDUNEAC
Universitatea „Ştefan cel Mare" din Suceava

Abstract: This paper is not a *sui generis* project of identifying the Cervantine echoes in the history of Romanian literary phenomenon as such an investigation would overlap the boundaries of an article. Our goals consist in browsing the early signs of the Romanian writers' interest in Cervantes and in offering data about the period in which the Spanish writer came to be known in the Romanian culture. It appears that one may present the interest of the Romanian literates for the Cervantine work from at least three different perspectives: 1. presenting influences of *Don Quixote* in Romanian literature; 2. making an inventory of the novel's translations, of the abundance and competition of *Don Quixote*'s lyrics, and 3. making another inventory, that of the articles and critical studies on Cervantes. With no analytical intentions and no aim to draw some firm conclusions, our endeavor has two precise purposes: 1. proving that Cervantes was an early presence in the history of Romanian literature and 2. creating an inventory of data that could incite further investigation.
Keywords: *Don Quijote, Cervantes, hispanism, Spanish literature, Romanian literature.*

Astăzi, la 4 secole de la trecerea în eternitate a emblemei literaturii spaniole, o exegeză cervantină ar exclude posibilitatea oricărei contribuţii originale în acest domeniu, în consecinţă, în cele ce urmează, nu vom interpreta opera lui Cervantes, ci vom oferi date despre perioada în care ajunge să fie cunoscut scriitorul spaniol în spaţiul românesc.

Tematica nu este una originală, despre primele manifestări privind interesul scriitorilor români pentru Cervantes ne vorbeşte Medeea Freiberg în studiile sale *Los primeros ecos de la obra de Cervantes en la literatura rumana* (Primele ecouri ale operei lui Cervantes în literatura română) [Freiberg, 1974] *şi Cervantes în România* [Freiberg, 1970], Silvia Vîscan, *Cervantes en Rumania* (Cervantes în România) [Vîscan, 2004], însă felul în care am abordat această temă este cu siguranţă unul inedit. În cele ce urmează vom încerca să demonstrăm interesul literaţilor români pentru opera cervantină din trei perspective diferite; faptul că *Don Quijote* a fost citit înainte de a exista o traducere în limba română facedovada preocupărilor pentru opera lui Cervantes încă din *preistoria hispanităţii*[1], drept urmare,prezentarea ecourilor cavalerului tristei figuri în literatura română din acele vremuri ne va servi drept argument în demonstaţia noastră; cea de-a doua perspectivă vizează

[1] Am numit preistoria hispanităţii anii care au precedat perioada interbelică care marchează începuturile studiilor hispanice în România.

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

traducerile romanului din perioada mai sus amintită, abundenţa şi concurenţa versiunilor lui *Don Quijote* tradând acelaşi interes pentru opera lui Cervantes; cea de-a de-a treia perspectivă va urmări articolele şi studiile critice dedicate lui Cervantes în jurnalele vremii.

A vorbi despre opera lui Cervantes în România înseamnă a ne referi, în special, la arhicunoscutul său roman, *Don Quijote de la Mancha*. Cu excepţia romanelor *Galatea*, *Muncile lui Persiles şi ale Segismundei* şi *Nuvelele exemplare*, scrierile lui Cervantes nu sunt cunoscute publicului românesc.

Potrivit informaţiilor pe care le furnizează Nicolae Cartojan în *Les premiers eléménts occidentaux dans la littérature roumaine* [Cartojan, 1934:16] *(Primele elemente occidentale în literarura română)*, în anul 1716, în biblioteca domnitorului fanariot Nicolae Mavrocordat se găseau numeroase cărţi de literatură clasică greco-latină şi opere ale unor autori precum Boccacio, La Fontaine, Tasso, Montaigne, Cervantes. Romanul *Don Quijote* se găsea în această bibliotecă în versiune franceză şi italiană.Mulţi intelectuali români studiau în universităţile din Germania, Austria, Franţa, ca atare, cunoşterea istoriei lui Don Quijote, foarte populară la acea vreme, era inevitabilă.

Dovada faptului că scriitorii români cunoşteau romanul lui Cervantes înainte de traducerea sa în română, o face şi însemnarea lui Budai Deleanu care, în secolul al XVII-lea declara [Freiberg, 1974:84]:

> „Fieştecare om cevasi pricopsit au trebuit să auză de istoria minunată, de istoria lui Donquijot de la Mancha, ce au izvodit întâi pe spaniolie, iar acum se află tălmăcită şi într-alte limbi." [Freiberg, 1970:80]

Acestea fiind spunse, nu va fi o surprindere faptul că,la Budai Deleanu, anterior invocat, vom întâlni şi primul ecou literar al din opera lui Cervantes. În prima variantă a *Ţiganiadei* (1800-1812), în cânturile II –VII, este narată aventura unui viteaz pe nume Beşcherec Iştoc care, însoţit de un scutier şi călare pe un armăsar bătrân, pleacă în căutarea alesei inimii sale.

Acest episod va fi eliminat ulterior din *Ţiganiada* şi va fi folosit de Budai Deleanu pentru a scrie poemul *Trei Viteji*, rămas neterminat. Scriitorul mărturiseşte influenţa romanului lui Cervantes afirmând că dorea să facă din Beşcherec „un fel de Don Quijote transilvănesc" [Cartojan, 1934:16].

Beşcherec Iştoc, aparţinând unei familii de nobili ţigani, însoţit de un scutier pe nume Crăciunel, se hotărăşte la vârsta de cinci zeci de ani să plece în căutarea unei foste iubite din tinereţe. În călătoria sa el va fi însoţit de alţi doi viteji ce urmăresc aceleaşi idealuri: salvarea iubitelor (Anghelina răpită de zmei, Dulcineea fermecată de vrăji).

Întâlnim în poemul lui Budai Deleanu elemente caracteristice operei cervantine: dialogul dintre cavaler şi scutier, aventura cavalerească, fragmentarea episodică, intercalarea poveştilor populare şi a versurilor în naraţiune. Caracterizarea personajelor este de asemenea similară: Beşcherec aspiră la o lume ideală în timp ce Crăciunel, scutierul este ancorat în teluric. Curajos şi temător totodată, robust, când vorbăreţ când tăcut, el este varianta bănăţeană a lui Sancho.

Dacă pentru descrierea Dulcineei Cervantes adoptă un limbaj cult, cu influenţe gongoriene, Budai Deleanu se foloseşte de un vocabular simplu, ce abundă în regionalisme şi arhaisme. Pentru claritatea imaginilor vom cita cele două descrieri:

> „frumuseţea, supraomenească, pentru că în ea se adeveresc toate cele mai cu neputinţă de gândit şi cele mai himerice atribute de frumuseţe din câte dau poeţii iubitelor

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

lor, căci cosiţele îi sunt de aur, fruntea ei e o câmpie eliseană, sprâncenele i-s curcubeie, ochii sori, obrajii trandafiri, buzele corali, dinţii perle, gâtul alabastru, şi marmură pieptul, fildeş mâinile, zăpadă albimea pielii, iar părţile pe care cuviinţa le ascunde ochiului omenesc sunt în aşa fel, pe câte gândesc şi socot eu, încât numai o înţeleaptă pudoare le-ar putea, cel mult cânta laude, căci a le asemui cu ceva pe lumea asta nici nu poate fi vorba." [Cervantes Saavedra, 1965:176-177]

„În faţa ei cea rumenă şi albută
Mestecat era trandafir cu crin
Iar ochii rîdea ca ceriul senin;
Buze roşiori şi corale,
Dinţi albiori ca de mărgăritare,
Ca neaua mânuţe albe, ca ş-a tale
Sulegedă în trup şi mândră la stare;" [Budai-Deleanu, 1956:strofele 108-110]

Deşi atributele frumuseţii personajelor feminine sunt generale, similare în perioada renascentistă, asemănările dintre Anghelina şi Dulcinea sunt evidente: „mejillas rojas" (obraji roşii) la Cervantes „faţă rumenă şi albuţă" la Budai-Deleanu, „labios corales" (buze coral)/ „buze roşiori şi corale", „dientes perlas" (dinţii ca perlele)/ „dinţi albiori ca de mărgăritare", „marfil sus manos su blancura nieve"/ „ca neaua mânuţe albe".

Nebunia eroului lui Budai-Deleanu este similară nebuniei lui don Quijiote, ea datorându-se lecturii nesăbuite de legende cu zâne, balade populare şi poveşti româneşti:

„Patima lui dintre toate mai mare
Spre poveşti era şi spre cântare! […]
Mult se mira el de toţi înalţii voinici,
[…] cetisă toată Alexandria
Şi mai vârtos vitejia lui Alexandru în cap i se băgă
[…] alte poveşti ce el auzisă
Pe orbeţi cântând la târguri de ţară
De voinici viteji" [Budai-Deleanu, 1956:strofele 20-21].

Începuturile celor *Trei viteji* urmează îndeaproape opera lui Cervantes însă, treptat, Budai-Deleanu se îndepărtează de model, folclorul românesc, tradiţiile şi obiceiurile din partea locului conferind autenticitate poemului.

Asemănările pot continua dar scopul nostru nu vizează analiza celor două texte ci ecourile literare ale operei lui Cervantes în literatura română, ca atare vom prezenta o altă formă de manifestare pe care o vom întâlni în teatru.

La începutul secolului al XVII-lea, imediat după apariţia primei părţi a romanului, încep să se joace în Franţa piese inspirate de cavalerul de la Mancha şi scutierul său. După modelul francez aceste reprezentaţii vor ajunge şi în Ţările Române; astfel, Costache Caragialli va adapta povestea lui Cardenio din *Don Quijote* şi la 6 februarie 1840, pe scena teatrului naţional din Iaşi se va juca piesa *Furiosul* [Belador, 1896:50], piesă ce va fi reluată în 1945, pe aceeaşi scenă, însă, cu altă regie şi distribuţie. O adaptate după Cervantes va realiza şi Alecu Vasiliu, piesa purtând titlul romanului în varianta franceză, *Don Quichotte de la Manche*. Aceasta versiune franţuzească va fi jucată pe scena teatrului Naţional din Iaşi la 20 martie 1852 [Buranda, 1915:210].

Pentru a prezenta interesul pentru Cervantes din perspectiva ecourilor cavalerului de la Mancha în spaţiul românesc vom invoca articolul lui Alexandru Popescu-Telega, *Une*

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

drame roumain inspiré de l'épisode de Cardenio et de Lucinde de „Don Quichotte de la Manche" [Popescu-Telega, 1948:49-71].

Potrivit investigaţiilor efectuate de hispanistul român, un anume Constantin Iorgulescu[2], publică în 1856, la Iaşi, în alfabet chirilic, drama în 5 acte şi 3 tablouri, *Cardenio de Grenada* sau *Amicul trădat*, o prelucrare a episodului Cardenio şi Lucinda din *Don Quijote*. Autorul nu mărturiseşte sursele de inspiraţie, lăsând să se înţeleagă că drama este o întâmplare din viaţa sa personală şi solicită înţelegere din partea cititorilorilor, scuzându-se chiar, mărturisind că nu este „pregătit cum s-ar cuveni în studiul artei dramatice" [Popescu-Telega, 1948:50].

Piesa nu este menţionată de istoriile teatrale deşi, conform unei liste anexate la sfârşitul articolului, autorul a trimis textul unor personalităţi din viaţa publică a acelor vremuri precum: I. Cantacuzino, C. Boureanu, I. Gane, N. Ctargi, etc., ca atare, ar fi trebuit să fie cunoscută.

Popescu-Telega găseşte piesa stângace însă originală, plină de fantezie, „conform gustului timpului" [Popescu-Telega, 1948:50]. Studiul este foarte bine documentat, analiza demonstrând cu argumente că piesa lui Iorgulescu pe lângă faptul că adaptează episodul din *Don Quijote*, preia şi o serie de motive din drama lui Lope de Vega, *Victoria de la honra* (Onoarea învinge), precum şi din opera lui Calderón de la Barca, *La vida es sueño* (Viaţa e vis) [Barca, 1970]). Scena în care eroina lui Lope de Vega este salvată din coarnele unui taur este preluată de Iorgulescu, cu excepţia faptului că locul taurului este luat de un leopard scăpat din cuşcă. În ceea ce priveşte episodul poveştii lui Cardenio, Popescu-Telega constată că locul, acţiunea şi numele personajelor aşa-zisului dramaturg român sunt aceleaşi ca şi în opera lui Cervantes, acestuia lipsindu-i genialitatea stilului cervantin. Deznodământul piesei este unul original, Iorgulescu alege să fie „inventiv" de această dată şi condamnă toată lumea la moarte, inclusiv nevinovaţii.

Din studiul lui Popescu-Telega reiese că introducerea dramei îi aparţine lui Lope de Vega, intriga, cuprinsul şi desfăşuraeea acţiunii este în totalitate a lui Cervantes (autorul nu s-a sinchisit nici măcar să schimbe numele personajelor), spre final găsim uşoare nuanţe din Calderón de la Barca iar deznodământul, dacă nu este shakespearian, este cel puţin în tonul tragediilor antice greceşti.

Mai puţin analitic şi cu un accentuat caracter de divulgare, articolul lui Popescu-Telega privind drama *Cardenio de Grenada* este un document elocvent privind felul în care pătrunde Cervantes în secolul XIX în literatura română.

Următoarea perspectivă, anterior amintită, vizează primele traduceri ale lui *Don Quijote*. Pentru demonstraţia noastră am ales să inventariem versiunile şi adaptările publicate între 1839 (anul în care apare prima traducere în româneşte a romanului *Don Quijote*) şi 1944 (anul publicării traducerii lui Alexandru Popescu-Telega).

Înainte de a întocmi acest inventar, se cuvine să trecem în revistă câteva date privind apariţia romanului şi a primelor sale traduceri din literatura universală. Astfel, în anul 1605, Juan de la Cuesta publică, în Madrid, *El ingenioso hidalgo Don Quijote de la Mancha* (Iscusitul hidalgo Don Quijote de la Mancha)[3], considerat primul roman modern din istoria literaturii universale: autor, Miguel de Cervantes Saavedra. În decursul aceluiaşi an va fi tipărit la Barcelona, Valencia, urmând să treacă Pirineii în 1607, când, va fi tipărit la

[2] Numele lui Constantin Iorgulescu nu figurează în *Dicţionarul literaturii române de la origini până la 1900*.
[3] În traducerea lui Alexandru Popescu-Telega.

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

Bruxelles. La numai 7 ani după apariţia sa, în anul 1612[4], Thomas Shelton va traduce în engleză prima parte a romanului. Vor urma traducerile în franceză, în 1614, prima parte, traducător César Oudin, în germană, în 1621, primele 22 capitole, traducător *Pahsch Basteln von der Sohle*, în italiană, în 1622, prima parte, traducător Francosini [Iordan, 1939:100]. În acele vremuri în Ţările Române nu existau şcoli, singurele centre de instruire fiind mănăstirile unde se preda şi scria în slavonă. Scrisul în limba română cunoaşte o atestare târzie. Literatura spaniolă ajunge în spaţiul cultural românesc prin intermediul traducerilor. Abia 18 ani mai târziu, în 1939, *Don Quijote* va fi tradus şi în limba română, La 13 aprilie 1839, Ion Heliade Rădulescu publică în „Curierul românesc" prima traducerere în „româneşte din franţozeşte dupe Florian de I.R." [Heliade-Rădulescu, 1979:130] a prologului şi a primelor 14 capitole sub denumirea *Don Chişot de la Maşa.*

Traducerile din *Don Quijote*, majoritatea fragmente, vor continua să apară în numeroase edituri, reviste şi jurnale ale vremii. Fără pretenţii de exhaustivitate, vom încerca să inventariem traducerile din operele lui Cervantes vehiculate în prima jumătate a secolului al XIX-lea; pentru alcătuirea acestui registru ne-am folosit de numeroase studii printre care se cuvin a fi menţionate cele întreprinse de un grup de cercetători din în cadrul Univesităţii de Vest din Timişoara[5]: *Contribuţia traducerilor româneşti (sec. XVIII-XIX) din limbile franceză, italiană şi spaniolă la dezvoltarea limbii şi culturii române, a schimburilor culturale româno-occidentale*, *Repertoriul traducătorilor români de limbăfranceză, italiană, spaniolă din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea (I, II)* [Vleja, 2008:207-212], *Sobre los comienzos de las traducciones del español al rumano* (Despre începuturile traducerilor din spaniolă în română), studiul lui Paul Cornea, *Traduceri şi traducători în prima jumătate a secolului al XIX-lea* [Cornea, 1966]*, şi* articolul Victoriei Luminiţa Vleja, *Un capitol de traductologie românească, Studii de istorie a traducerii* [Lungu Badea, 2008].

Potrivit informaţiilor coroborate, în 1876, „Calendarul curierului" din Iaşi publică nuvela *Isabella Spaniola, Eglesa* [Cervantes Saavedra, 1876]*,* în 1879 „Bucegiu" publică o traducere prescurtată din *Don Quijote* semnată de Gr. Haralamb Grandrea [1879], iar între 1881 şi 1890, revista „Convorbiri literare" publică traducerile lui Ştefan Vârgolici din *Don Quijote*; în 1891, în „Amicul copiilor" din Bucureşti, întâlnim un fragment din *Don Quijote* adaptat pentru copii, iar în 1893, în „Ţara", capitolul al IX-lea din *Don Quijote*, sub titlul *Convorbire între Don Quijotte şi armingerul lui*; în 1894, „Amicul Familiei" din Cluj publică traducerea rezumat, *Don Chichote de la Mance sau Cavalerul de tristă figură, prelucrat după Servantes pentru copiii români*, traducător Zamfir Arbore; în 1901, „Universul" publică traducerea romanului lui Cervantes, *Señora Cornelia* şi revista „Lectura, Floarea Literaturii Străine" va republica traducerea în 1932; în 1908, Editura Leon Alcaláy din Bucureşti publică *Minunata*

[4] Potrivit unui studiu realizat de Carmelo Cunchillos Jaime, intitulat *Traducciones inglesas del Quijote (1612-1800)*, *La primera traducción inglesa del Quijote de Thomas Shelton (1612-1620)*, publicat de Julio César Santoyo şi Isabel Verdaguer*înVolumul De clásicos y traducciones. Versiones inglesas de clásicos españoles (ss XVI-XVII)*, Ed. PPU, Barcelona, 1892, pp. 89-113, există date concludente care fac dovada faptului că în anul 1607 Thomas Shelton finalizase deja traducerea primei părţi din Don Quijote.

[5] În anul 2005, la iniţiativa prof. univ. dr Georgiana Lungu-Badea, a fost creat grupul ISTTRAROM, un grup de cercetători şi cadre didactice din în cadrul Univesităţii de Vest din Timişoara, de la departamentele şi catedrele Facultăţii de Litere, Istorie şi Teologie, interesaţi de studierea formelor traducerii şi a istoriei traducerii româneşti. În cadrul proiectului de cercetare Grant de tip A, nr. 1440/2005-2007, au fost publicate o serie de articole şi studii printre care se cuvin menţionate: Eugenia Arjoca Ieremia, Daniel Panteleoni, Nadia Obrocea, Ilina Ţăranu, Raluca Vîlceanu, Viorica Bălteanu, Beatrice Marina, Ilona Balaty, Diana Andrei, Neli Eiben, Coralia Telea, Ramona Tanc, Coordonator Georgiana Lungu Badea, *Repertoriul traducătorilor români de limbă franceză, italiană, spaniolă din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea (I, II),* Universitatea de Vest, Timişoara, 2006; *Contribuţia traducerilor româneşti (sec. XVIII-XIX) din limbile franceză, italiană şi spaniolăla dezvoltarea limbii şi culturii române, a schimburilor culturale româno-occidentale* Universitatea de Vest, Timişoara, 2008.

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

poveste a iscusitului hidalgo Don Quijote de la Mancha; în 1910, Editura Sfetea publică *Viața și aventurile viteazului și nobilului Don Quijote de la Mancha*, în traducerea prescurtată a lui Lascăr Sebastian (72 pagini); în 1911, apare în „Românul" de la Arad fragmentul *Curiosul pedepsit*, tradus de I.L. Caragiale; în 1916, „Noua revistă română" publică fragmentul intitulat *Ce i s-a întâmplat cavalerului nostru când a ieșit în lume*; în 1935, în traducerea lui Al. Iacobescu, Editura Cugetarea din București, publică primul volum din *Don Quijote* și în 1936 cel de-al doilea; în 1944 Alexandru Popescu-Telega, traduce sub titlul *Iscusitul Don Quijote de la Mancha*, primul volum al romanului omonim și în 1945 cel de-al doilea.

Chiar dacă până la apariția traducerii lui Alexandru Popescu-Telega se remarcă doar traducerile lui Ion Heliade-Rădulescu (din punct de vedere cronologic prima traducere în limba română) și Ștefan Vârgolici (prima traducere în lectura textului original), considerăm că din punct de vedere cantitativ registrul întocmit este sugestiv pentru a ne oferi o imagine despre interesul scriitorilor români cu privire la opera lui Cervantes.

Cea de-a treia perspectivă invocată în introducerea lucrării noastre are în vedere articolele și studiile critice dedicate lui Cervantes în jurnalele vremii.

Pentru alcătuirea inventarului nostru ne-am folosit de arhivele revistelor: „Convorbiri literare" între anii 1868-1869, 1916, „Noua Revistă Română" anul 1916, „Universul literar" 1912, „Viața nouă" 1912, „Năzuința"1924-1931. Alături de acestea se cuvin menționate și *Bibliografia relațiilor literaturii române cu literaturile straine în periodice (1991-1944)* [Brezuleanu, 2006], volumele I-VIII, lucrare publicată de Institutul Cervantes sub coordonarea Anei Maria Brezuleanu, *Relații culturale și literare româno-spaniole de-a lungul timpului* [Popa, 2007], Mircea Popa, Cervantes în spațiul literar românesc, Medea Freiberg [Freiberg, 1970:80], lucrări la care ne vom raporta pe parcursul acestei etape a demersului nostru.

În această perioadă scrierile dedicate lui Cervantes sunt acțiuni individuale, sporadice și de cele mai multe ori rămân fără ecou. Într-o bibliografie cronologică selectivă amintim: între anii 1868-1869 revista „Convorbiri literare" inițiază un ciclu de *Studii asupra literaturii spaniole*, articole semnate de Ștefan Vârgolici; astfel, la 15 Noiembrie 1868 apare articolul *Miguel de Cervantes, autorul lui Don Quijote* [Vârgolici, 1868:392-396] (vor urma articole dedicate lui Lope de Vega, Calderon de la Barca), în anul 1905, Mihail G. Holoban publică în „Revista idealistă" la rubrica „Viața în țară și în străinătate" articolul *La trei sute de ani de la nașterea lui Cervantes* [Holoban, 1905:283-284].

La împlinirea a 300 de ani de la moartea lui Cervantes, în anul 1916, un grup de literați români alături de redactorii „Noii Reviste Române" semnează o serie de articole critice în scopul promovării imaginii lui Cervantes în spațiul literar românesc. Deși de mici dimensiuni aceste articole marchează un început de exegeză critică, ele oferind o serie de informații despre viața și opera scriitorului spaniol.

O analiză a articolelor, deși extrem de interesantă, ar depăși proporțiile unei astfel de lucrări, motiv pentru care ne vom limita la enumerarea lor;în ordinea paginației, semnatarii și articolele publicate în nr. 7 al „Noii Reviste Române" (15-22 mai 1916) sunt: Paolo Savy Lopez, *Miguel de Cervantes* [1916:101-102], Dumitru Caracostea, *Primul roman modern* [1916:102-107], Eugen Lovinescu, *În marginea lui Don Quijote* [1916:105], Ramiro Ortiz, *Don Quijote enamorado de oidas (Don Quijote îndrăgostit din auzite)* [1916:107-110], Tudor Vianu, *Moartea lui Don Quijote* [1916:111-112]; în același an, în nr. 18 al revistei „Drum drept", Nicolaie Iorga scrie articolul *Shakespeare și Cervantes* [1912:265-266]; considerații despre Shakespeare și Cervantes scrie și „Mișcarea" (nr.2636, p.1), în nr. 4 din „Pagini literare", Al. Ciurea analizează romanul *Don Quijote* [1916:75-77]; în numărul 4 al revistei „Vieața nouă" Alexandru Popescu-Telega scrie articolul *Cu prilejul tricentenarului morții lui*

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

Cervantes [1916:133-139]; „Universul literar" publică articolul lui Constantin V. Gerota *Filosofia lui don Quijote* [1916:3].

Din păcate acest început de critică cervantină iniţiat în anul 1916 va fi întrerupt de război. Peste aproape două decenii, în 1924, Alexandru Popescu-Telega va publica prima carte de exegeză din România dedicată lui *Cervantes* şi abia în anii '30 putem vorbi de iniţierea unei critici româneşti pe marginea operei lui Cervantes. În anul 1931, Alexandru Popescu-Telega publică *Cervantes şi Italia. Studiu de literaturi comparate,* în 1936 în vol. *Portrete lirice* Ion Pilat, scrie despre *Don Quijote* [23-38]*,* în 1939 Iorgu Iordan scrie articolul *Don Quijote* [82-101], în nr. *4 al* „Revistei Fundaţiilor Regale"; în 1941, George Călinescu scrie *Istoria literaturii românede la origini până în prezent* [82], literatura spaniolă şi opera lui Cervantes fiind analizate în acest studiu, în 1942, Alexandru Popescu-Telega publică *Pe urmele lui Quijote* şi în 1944, *Cervantes. Viaţa şi opera.*

Lucrarea de faţă nu se vrea un *sui generis* al istoriei ecourilor cervantine în spaţiul literar românesc, un asemenea demers depăşind limitele unui simplu articol; ceea ce ne-am propus este parcurgerea în survol a itinerariului primelor manifestări privind interesul scriitorilor români pentru opera lui Cevantes. Fără intenţii analiticeşi fără a simţi nevoia unor concluzii ferme, demersul nostru a avut două scopuri precise: 1. de a demonstra că Cervantes, chiar dacă nu mai ocupă astăzi locuri fruntaşe în galeria marilor personaje literare ale lumii, a fost o prezenţă timpurie în istoria literaturii române şi 2. de a pune la îndemână un inventar de date şi un material care ar putea incintala noi investigaţii. Totuşi, justificăm intenţiile noastre şi necesitatea unui astfel de demers prin faptul că pentru a putea evalua stadiul prezent al cercetărilor privind influenţa operei cervantine în literatura română, pentru a putea observa evoluţia fenomenului Cervantes şi a criticii cervantine româneşti este necesară raportarea la trecut, raportarea la texte mai vechi (corpus pus la dispoziţie de prezenta lucrare), raportarea la o istorie care, nu doar că ne oferă date despre felul în care pătrunde opera lui Cervantes în spaţiul literar românesc de secol XIX, ci şi marchează începuturile şi evoluţia uneidiscipline, cea a hispanismului românesc.

BIBLIOGRAFIE

Ediţii studii critice:

Amzulescu, Alexandru, 1945-1947. *Istoricul şi bibliografia contactelor româno iberice*, Bucureşti.

Barca, Calderon de la, 1970. *Viaţa e vis*, traducere de Sorin Marculescu, Editura Univers, Bucureşti.

Băiculescu Duţu, G. Al., Sasu Ţimerman, Dorothea, 1959. *Échos ibériques et hispano-américaines en Roumanie*, Bucureşti.

Belador, Mihail N., 1896. *Historia teatrului român,* Craiova.

Brezuleanu Ana Maria (coord.), 2006. *Bibliografia relaţiilor literaturii române cu literaturile străine în periodice (1991-1944), Vol. I-VIII,* Editura Saeculum, Bucureşti.

Budai-Deleanu, Ion, 1956. *Trei viteji*, Ed. [s.n.], Bucureşti.

Buranda, T., 1915, *Istoria teatrului din Moldova,* Editura [s.n.], Iaşi, vol. I, p. 210.

Cartojan, Nicolae, 1934. *Les premiers elémiénts occidentaux dans la littérature roumaine*, Imprimerie Daupelet-Gouverneur, Paris.

Călinescu, George, 1941. *Istoria literaturii românede la origini până în prezent*, Editura Fundaţiilor Regale, Bucureşti, p. 82.

Cervantes Saavedra, Miguel de, 1965. *Don Quijote de la Mancha*, Editura, Bucureşti.

Cervantes Saavedra, Miguel de, 1936. *Don Quijote*, Vol. I–II, traducător Al. Iacobescu, Editura Cugetarea, Bucureşti.

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

Cervantes Saavedra, Miguel de, 1944. *Iscusitul Don Quijote de la Mancha*, traducător Al. Popescu-Telega, Fundaţia Regală pentru Literatură şi Artă, Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1908. *Minunata poveste a iscusitului hidalgo Don Quijote de la Mancha*, Editura Leon Alcaláy, Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1910. *Viaţa şi aventurile viteazului şi nobilului Don Quijote de la Mancha,* traducător Lascăr Sebastian, Editura Sfetea, Bucureşti.
Freiberg, Medeea, 1970. *Studii de literatură universală şi comparată*, Editura Academiei, Bucureşti.
Lungu Badea, Georgiana (coord.), 2008. *Contribuţia traducerilor româneşti (sec. XVIII-XIX) din limbile franceză, italiană şi spaniolă la dezvoltarea limbii şi culturii române, a schimburilor culturale româno-occidentale*, Universitatea de Vest, Timişoara.
Lungu Badea, Georgiana (coord.), 2013. *Contribuţia traducerilor româneşti (sec. XVIII-XIX) din limbile franceză, italiană şi spaniolăla dezvoltarea limbii şi culturii române, a schimburilor culturale româno-occidentale*, Editura Eurostampa, Timişoara.
Lungu Badea, Georgiana (coord.), 2006. *Repertoriul traducătorilor români de limbăfranceză, italiană, spaniolă din secolele al XVIII-lea şi al XIX-lea (I, II),* Universitatea de Vest, Timişoara.
Marcu, Basil Lepădat, 1972. *Bibliografía rumana en español*, Instituto de Investigaciones Filológicas, UNAM, Mexic.
Popa, Mircea, 2007. *Relaţii culturale şi literare româno-spaniole de-a lungul timpului (53-2007). Bibliografie cronologică selectivă*, Editura Aeternitas, Alba Iulia.
Popescu-Telega, Alexandru, 1924. *Cervantes*, Colecţia Oameni de seamă, Bucureşti.
Vâscan, Silvia, 2004. *Cervantes en Rumania,* Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică, Bucureşti.

Articole în volume şi periodice:

Caracostea, Dumitru, 2016. *Primul roman modern,* „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, pp. 102-107.
Caragiale, I. L., 1911. *Curiosul pedepsit,* adaptare după *Don Quijote* de Cervantes în „Românul", nr. 96, p. 1-3, nr. 97, p. 1-3, nr. 98, p. 1-2, Arad.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1894. *Don Chichote de la Mance sau Cavalerul de tristă figură, prelucrat după Servantes pentru copiii români*, traducător Zamfir Arbore, în „Amicul Familiei", IV, nr. 7–11, Cluj.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1883. *Don Quijote de la Mancha,* cap. VI, traducător Ştefan Vârgolici, în „Timpul", nr. 2, nr. 51-58, nr. 61, Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1984. *Don Quijote de la Mancha,* cap. XIII, traducător Ştefan Vârgolici, în „Convorbiri Literare", nr. 6, Bucureşti, pp. 219-230.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1884-1885. *Don Quijote de la Mancha,* capitolele I-IV, în „Convorbiri literare", traducător Ştefan Vârgolici, Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1885-1890. *Don Quijote de la Mancha,* capitolele I-XXXVIII, în „Convorbiri literare", traducător Ştefan Vârgolici, Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1881. *Don Quijote de la Mancha, Curiosul nepriceput*, cap. XIV, traducător Ştefan Vârgolici, în „Convorbiri literare", Bucureşti, nr. 105, p. 2; nr. 11, p. 413-426; nr. 12, p. 451-466.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1891. *Don Quijote de la Mancha*, fragment, în „Amicul Copiilor", Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1882-1888. *Don Quijote de la Mancha,* I-IV, XXXIX, XL, XLI, în „Convorbiri literare" nr. 9, 10, 11, traducător Ştefan Vârgolici, Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1884. *Don Quijote de la Mancha*, partea I, capitolele XXXIII, XXXIV, XXXV, în „Timpul" nr. 62-63.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1879. *Don Quijote*, în „Bucegiu", traducător, Gr. Haralamb Grandrea, Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1893. *Don Quijote,* cap IX, Convorbire între Don Quijotte şi armingerul lui, în „Ţara" nr. 67, Bucureşti, pag 2-3.

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)

Cervantes Saavedra, Miguel de, 1916. *Don Quijote. Ce i s-a întâmplat cavalerului nostru când a ieşit în lume*, fragment, în „Noua revistă română", Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1876. *Isabella Spaniola, Eglesa*, *Nuvele exemplare*, traducător necunoscut, în „Calendarul curierului", Iaşi.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1901. *Señora Cornelia*, *Novelas Ejemplares*, traducător Paul Marcian, în „Universul", Bucureşti.
Cervantes Saavedra, Miguel de, 1932. *Señora Cornelia*, *Novelas Ejemplares*, în „Lectura, Floarea Literaturii Străine", traducător Paul Marcian, Bucureşti.
Ciurea, Alexandru, 1916,.*Don Quijote prezentare roman,* în „Pagini literare" nr. 4, Arad, p.75-77.
Cornea, Paul, 1966. *Traduceri şi traducători în prima jumătate a secolului al XIX-lea,* în volumul *De la Alexandrescu la Eminescu*, Editura pentru Literatură, Bucureşti.
Cunchillos Jaime, Carmelo, 1892. *Traducciones inglesas del Quijote (1612-1800)*, *La primera traducción inglesa del Quijote de Thomas Shelton (1612-1620)*, editat de Julio César Santoyo şi Isabel Verdaguer în volumul *De clásicos y traducciones. Versiones inglesas de clásicos españoles (ss XVI-XVII)*, Ed. PPU, Barcelona, pp. 89-113.
Diaconu, Dana, 2003 .*El hispanisticăo en Rumania: desarollo y estado actual*, în „Iberoamericana" II, nr. 11, Germania.
Freiberg, Medea, 1970. *Cervantes în România*, în „Studii de literatură universală şi comparată", Editura Academiei, Bucureşti, p. 80.
Freiberg, Medeea, 1974. *Los primeros ecos de la obra de Cervantes en la literatura rumana*, în „Cahiers Roumains d'Études Littéraires", nr. 3, Bucureşti.
Gerota, Constantin V., 1916. *Filosofia lui don Quijote,* în „Universul literar" nr. 21, Bucureşti, p.3.
Heliade-Rădulescu, Ion, 1979. *Început de Bibliotecă Universală,* în vol. *Critică literară*, Editura Minerva, Bucureşti, *op.cit.*, p. 130.
Holoban, Mihail G., 1905. *La trei sute de ani de la naşterea lui Cervantes*, în „Revista idealistă" nr. 5, Iaşi, pp. 283-284.
Iordan, Iorgu, 1939. *Don Quijote*, în „Revista Fundaţiilor Regale" nr. 4, pp. 82-101.
Iordan, Iorgu, 1967. *Sobre Don Quijote. Meras notas de lector*, în „Beitrage zur Romanischen Philologie. Sonderheft", Berlin, pp. 179-184.
Iorga, Nicolaie, 1912. *Shakespeare şi Cervantes,* în „Drum drept" nr. 18, Bucureşti, pp. 265-266.
López, Paolo Savy, 1916. *Miguel de Cervantes*, în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, pp.101-102.
Lovinescu, Eugen, 1916. *În marginea lui Don Quijote,* în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, p. 105.
Ortiz, Ramiro, 1916. *Don Quijote enamorado de oidas,* în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, pp. 107-110.
Pilat, Ion, 1936. *Don Quijote* în vol. *Portrete lirice*, Editura Cugetarea, Bucureşti, pp. 23-38.
Popescu-Telega, Alexandru, 1916. *Cu prilejul tricentenarului morţii lui Cervantes*, în „Vieaţa nouă" nr. 4, Craiova, pp.133-139.
Popescu-Telega, Alexandru, 1948. *Une drame roumain inspiré de l'épisode de Cardenio et de Lucinde de „Don Quichotte de la Manche*, în „Langue et littérature", vol. IV, Nr. 1, Bucureşti, pp.49-71.
Vârgolici, Stefan, 1868. *Studii asupra literaturii spaniole. Miguel de Cervantes, autorul lui Don Quijote,* în „Convorbiri literare", an II, nr. 18, Iaşi, 15 Noiembrie 1868, pp.324-329; nr 20, 15 Decembrie, Iaşi, 1868, pp. 392-396.
Vianu, Tudor, 1916. *Moartea lui Don Quijote*, în „Noua Revista Română" nr. 7, 15-22 mai 1916, p. 111-112.
Vleja, Victoria Luminiţa, 2008. *Un capitol de traductologie românească* în *Studii de istorie a traducerii III*, Universitatea de Vest, Timişoara, p. 207-212.

BDD-A26621 © 2016 Editura Universităţii din Suceava
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.217.142 (2026-11-14 13:09:50 UTC)